

BAZAAR

ART

SPIRIT LIBER

Cu ochii larg deschiși asupra lumii, Tania Mouraud călătorește prin Europa, India sau America de Nord pentru a explora prin fotografie și video responsabilitatea pe care o avem cu toții în societate. Adesea, în aceste situații, e singura femeie într-o lume a bărbaților. Se simte liberă, se simte bine. Și-a croit propriul drum.

Pentru Tania Mouraud, experimentul e vital. În 50 de ani de carieră, a lucrat cu pictură, fotografie, instalație, performance, video și sunet, a realizat intervenții urbane fără precedent, a făcut lucrări digitale, îmbrățișând noile tehnologii cu aceeași energie ca artiștii foarte tineri.

Când o întreb ce oferă unitate practicii ei artistice, îmi răspunde cu un singur cuvânt: „libertatea“. După un autodafé (1969) prin care și-a ars toate picturile pentru a marca ruptura de acest mediu, a început să creze instalații (*Initiation Rooms*) inspirate de călătoriile sale în India. Cel mai adesea, ele luau forma unor spații albe, învăluite într-o lumină și o compoziție sonoră menite să încurajeze o înțelegere psihosenzorială a spațiului. S-a orientat apoi către fotografie și către intervenții urbane, devenite între timp un reper în *street art*-ul francez. Prima dintre ele (*City Performance no. 1*, 1977), constând în repetarea cuvântului „NI“ pe 54 de panouri publicitare din Paris, era o modalitate de a-și declara dezaprobarea față de societatea care încurajează consumul în detrimentul individului – o temă predilectă, la fel ca responsabilitatea individuală față de lumea în care trăim. Cu seria *Wall Paintings* (începând cu 1989) a inițiat o reflecție pe tema lizibilității: litere negre, alungite la extrem, formau pe peretele alb cuvinte sau propoziții greu descifrabile, precum „memory“, „I have a dream“ și „seeing is foreseeing“.

În ultimii ani, videoul și sunetul – montate în instalații video sau mixate live în performance-uri – i-au oferit posibilitatea de a pune în scenă o anumită violență a emoțiilor, în timp ce întoarcerea la fotografie a dat naștere unor imagini cu o sensibilitate picturală. Dovezi se află în prima ei expoziție personală în România, ce are loc la mai puțin de un an după o amplă retrospectivă la Centre Pompidou-Metz. La galeria Eastwards Prospectus, Tania Mouraud expune fotografiile care aduc în discuție metamorfozele din peisajele lumii de azi și impactul omului asupra mediului înconjurător, precum și instalații video care te absorb într-un univers de utilaje industriale – simbo-

luri ale distrugerii istoriei și ale ascensiunii totalitare – sau de mărturii ale barbariei umane din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În toate aceste lucrări, punctul de vedere al artistei rămâne foarte clar: „Nu sunt o militanță. Nu sunt o activistă. Dar asta nu înseamnă că îmi țin ochii închiși în lume. Mesajul meu către

public este: «Asta este ceea ce văd. Faceți ce vreți cu situația.»“ Alături de fotografii și video, Tania Mouraud prezintă trei lucrări digitale ce duc cu gândul la o grafie inspirată de *street art*, fiecare mixând literele unor citate relevante pentru temele care o preocupă. Unul dintre ele este din *Alice în Țara Minunilor*. „But if the world has absolutely no sense, who's stopping us from inventing one?“ În plus, în țara de origine a tatălui ei, artista franceză extinde expoziția în spațiul urban, printr-o intervenție în București, Iași, Roman, Bacău, Buzău, Craiova, Pitești, Sibiu și Cluj. Pe panouri publicitare de mari dimensiuni din aceste orașe, ea aduce un vers de Benjamin Fondane/B. Fundoianu, intelectual născut în România, naturalizat în Franța și decedat în lagărul Auschwitz-Birkenau.

Cu *BAZAAR*, Tania Mouraud vorbește despre semnificația acestei intervenții urbane, despre libertatea pe care o resimte în arta ei și despre transgresarea normelor sociale prescrise femeilor.

„FOLOSESC APARATUL FOTO PENTRU A FACE O PICTURĂ A SECOLULUI AL XXI-LEA.“

PRIMA PAGINĂ
Tania Mouraud, *Borderland 0683*, 2010, cerneală pigment pe hârtie Fine Art, ©Tania Mouraud, ADAGP

PAGINA ACEASTA
Balafres, 2015, cerneluri pigment pe hârtie Fine Art, ©Tania Mouraud, ADAGP

PAGINILE URMĂTOARE
Once Upon a Time, 2011-2012, video, imagine, montaj și sunet ©Tania Mouraud, proiecție pe Primăria Toronto
AD NAUSEAM, 2013-2014, instalație video pe 3 canale, imagine, montaj, producție video și compoziție sonoră ©Tania Mouraud, programare sonoră © Ircam. Fotografie de Tania Mouraud
City Performance, 1977-1978, intervenție urbană, Paris, colecția FRAC Lorraine, © Tania Mouraud, ADAGP
CTJLFD, 2016, intervenție urbană, București, © Tania Mouraud, ADAGP
HCYS?, 2005, print digital pe pânză cerată, instalație permanentă, colecția FRAC Lorraine. Fotografie de Rémi Villaggi © ADAGP
Toate prin amabilitatea artistei și Eastwards Prospectus.

HARPER'S BAZAAR: Am citit o observație interesantă pe care ați făcut-o, aceea că în engleză există suprapuneri între limbajul militar și cel fotografic: „to shoot“ (a trage), „shooting“ etc. Când mergeți să fotografiați la mine în aer liber de extracție a lignitului, ca în seria *Balafres*, vă simțiți o luptătoare?

TANIA MOURAUD: Cred că transgreesz regulile societății, pentru că adesea, când fotografiez sau filmez, merg în locuri unde doar bărbații merg. La fel de adevărat este că nu-i arăt pe ei. Nu există oameni în lucrările mele, ci doar utilaje. Mă simt liberă în această lume a bărbaților.

H.B.: Ați lucrat mult cu fotografia ca mediu – din anii '60 până în anii '90, cu fotografia argentică, iar în ultimii ani, cu cea digitală. Cât de mult sunteți axată pe tehnică?

T.M.: Nu mă preocupă tehnica. Sunt un soi de *geek* și îmi place tot ce este nou. Dacă nu mi-e familiară o anumită tehnologie, o învăț pur și simplu. Pentru că am făcut mult timp fotografii pe film, am un ochi format. În plus, sunt foarte influențată de pictură. Știu exact ce vreau în privința rezultatului estetic, care n-are nimic de-a face cu fotografia de presă. Fotografiile mele nu pot fi folosite pentru a demonstra lucrurile teribile care se întâmplă într-un loc sau altul.

H.B.: Pentru că nu sunt descriptive.

T.M.: Exact. Eu folosesc aparatul foto pentru a face o pictură a secolului al XXI-lea. Am avut norocul ca mama să mă ducă la Luvru de când aveam 6 ani și cunosc foarte bine pictura clasică.

H.B.: Știți imediat când o fotografie este bună? Există o fracțiune de secundă în care vă dați seama că ați tras ceea ce vă doreați?

T.M.: De cele mai multe ori, da. De pildă, pentru fotografia pe care am făcut-o prin smog [din seria *Balafres*, pagina anterioară], am știut. Nu mă așteptam la această ceață deasă. Venisem din Franța, organizasem totul pentru a petrece o săptămână în Germania și a fotografia, iar când am dat peste smog, recunosc că am fost dezamăgită. Până la urmă, am decis să-mi văd de plan. Când am făcut fotografia, am știut că este bună. Am resimțit ceea ce Cézanne numește „o mică senzație“. Acel utilaj enorm care se întrevede prin smog m-a făcut să mă gândesc la un vas de piraiți care vine înspre mine.

H.B.: Pentru mine arată ca un peisaj post-apocaliptic. Și mi se pare interesant că lucrările expuse surprind prezentul, trimit la trecut prin conexiunile pe care le faceți cu al Doilea Război Mondial și în același timp sugerează un posibil viitor, o distopie.

T.M.: Prioritar este prezentul. Dar când văd o imagine, uneori ea îmi aduce aminte de o imagine pe care am mai văzut-o. De exemplu, când am făcut videoul *Face to Face* [la cea mai mare groapă de deșeuri metalice din Europa, de lângă Duisburg] și am văzut acele trenuri – trenuri germane – care transportă deșeurile, m-am gândit imediat la trecut. A trebuit să mă gândesc la trecut, la *Nuit et brouillard* [documentarul lui Alain Resnais despre lagărele naziste]. Iar când am făcut seria de fotografii *Borderland*, în momentul în care recunoșteam o pictură, apăsam pe buton să fotografiez. Sincer vorbind, nu-mi pot imagina viitorul. Dar înțeleg bine ce spuneteți. În Rusia, de exemplu, multe locuri au fost

abandonate. Văzându-le, ne putem închipui un viitor în care ființa umană nu mai există sau un „desolation row“, după cum spunea Bob Dylan.

H.B.: Ați menționat-o pe mama dumneavoastră, care vă ducea la Luvru. Puteți să-mi spuneți mai multe despre părinți și despre educația pe care ați primit-o?

T.M.: Tatăl meu era originar din România. Știu că s-a născut la Roman. E aproape singurul lucru pe care-l știu despre copilăria lui. Provena dintr-o familie bogată, așa că poate familia lui nu era din Roman, poate călătorea prin Europa și s-a întâmplat ca el să se nască acolo. A studiat la București și în Franța. A murit în cel de-al Doilea Război Mondial, ca luptător în Rezistență.

H.B.: La puțină vreme după ce v-ați născut.

T.M.: Aveam doi-trei ani. Mama mea a luptat și ea în Rezistență. Era incredibil de inteligentă și de frumoasă. M-a crescut în preajma cărților și a artei. După cum știți, acești oameni au luptat în Rezistență când erau foarte tineri – aveau 20-25 de ani –, iar după război au deținut poziții înalte în societate. Am beneficiat de asta, fără ca mama mea și alții ca ea să fi urmărit asemenea poziții înalte. Cu mama puteam să vorbesc despre orice. Comunicam perfect la nivel intelectual.

H.B.: Pare o femeie puternică. V-a crescut în același spirit?

T.M.: Să știți că oricât de puternică este o mamă, pentru fiica ei își dorește siguranță. Așa-i mersul lumii. În cazul meu, mama visa să mă mărit cu un bărbat bogat. A cheltuit mulți bani pentru acest vis, iar eu nu m-am supus. [Râde.] Nu m-a crescut cu intenția să fiu o femeie puternică la rândul meu, dar cred că o mamă ca ea devine, pur și simplu, un model pentru fiică.

H.B.: Într-un dialog cu Frank Lamy, curatorul expoziției pe care ați avut-o recent la MAC/VAL – Musée d'Art Contemporain du Val-de-Marne –, vă descrieți drept „un punk deghizat“. V-ați identificat mereu cu ideologiile punk?

T.M.: Nu. Când vorbim astăzi despre punk înseamnă cu totul altceva decât ce însemna atunci. Nu m-am identificat cu ideologiile punk, dar m-am identificat mereu cu ideea de *résistance* – să te opui limitărilor pe care societatea le impune cetățenilor săi, fie ei bărbați sau femei. Am găsit un loc în care mă simt mai mult sau mai puțin liberă: arta. Problema e că mă simt complet liberă în arta mea, dar nu la fel de liberă în societate, pentru că Franța este o țară sexista.

H.B.: Chiar și acum?

„M-AM IDENTIFICAT MEREU CU IDEEA DE RÉSISTANCE.“

T.M.: Da. Scena artistică din Franța este în continuare sexista. Dar asta nu mai are importanță pentru mine, pentru că sunt o femeie bătrână. [Râde.]

H.B.: Când am menționat ideologiile punk, mă gândeam mai ales la o poziție *anti-establishment*.

T.M.: Aș fi putut să urmez calea pe care societatea se așteaptă s-o urmeze o femeie dintr-o „familie bună“. Dar pe mine mă interesa mult mai tare lumea ideilor, a exprimării. Nu mi-am propus să fiu *anti-establishment*, ci așa au stat lucrurile pur și simplu. Oamenii nu suportă când ești diferit față de ei.

H.B.: Cum credeți că rezonează lucrările dumneavoastră cu această cultură a protestului și a demonstrațiilor omniprezente?

T.M.: Știu că tinerilor le plac foarte mult lucrările

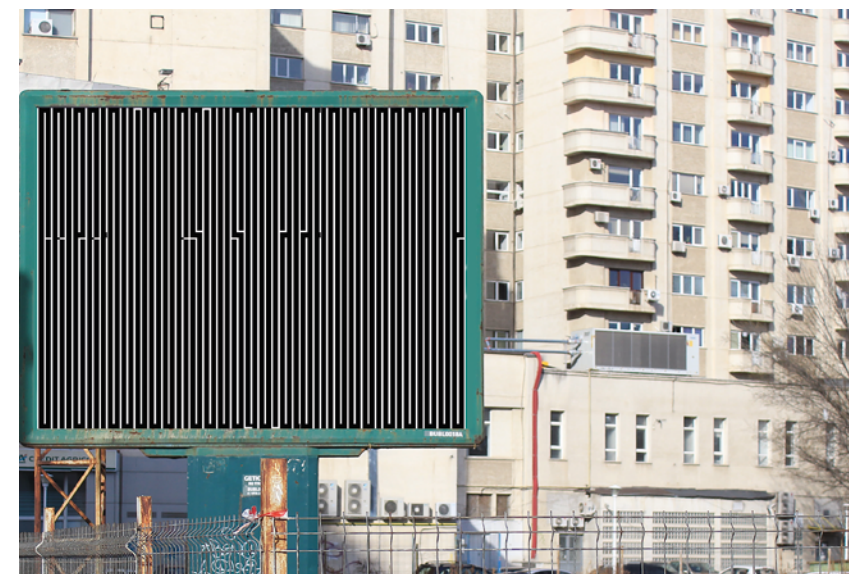
mele. Și că eu însămi cobor adesea în stradă. Chiar înainte de întâlnirea noastră, am ieșit prin București să fac fotografii cu pa-nourile pe care este afișat „CRIERTOUJOURS-JUSQUALAFINDU-MONDE“, versul lui Benjamin Fondane. În Franța, artiștii de *street art* mă consideră un soi de „nașa *street art*-ului“, pentru că fac intervenții urbane din 1977. Înteleg foarte bine de ce tinerii fac „Nuit debout“ [mișcarea de protest începută pe 31 martie, la Paris]. La vârsta lor, aș fi făcut același lucru. Dar eu nu fac parte din generația lor, iar oamenii mai în vârstă care le sunt alături se află acolo pentru că, într-un fel sau altul, vor să exercite o putere asupra lor, să-i ghideze. Eu prefer poziția lui Chomsky sau a lui Michel Serres. Am empatie față de tineri, dar nu vreau să-i îndrum într-o direcție sau alta, pentru că asta ar presupune că știu mai bine decât ei. Or, în realitate, nu știu mai bine decât ei această lume nouă. Ei s-au născut într-o lume nouă și află treptat despre atrocitățile de care-i capabilă ființa umană. Învăță și își găsesc propriul lor drum.

H.B.: Cât de important e pentru dumneavoastră ca mesajele din spațiul urban să fie descifrate de trecători?

T.M.: Important e faptul că un artist a pus în spațiul public un mesaj. Chiar dacă el nu este văzut sau citit, contează că în această civilizație a fost posibil așa ceva. Într-o altă civilizație, o femeie artist n-ar putea face acest lucru într-un oraș. Prin urmare, e vorba și despre un act de recunoștință față de democrație, pentru că democrația permite această confidență individuală.

H.B.: Lizibilitatea redusă a literelor foarte alungite și apropiate nu diminuează totuși puterea confidenței?

T.M.: Nu. Versul „CRIERTOUJOURSJUSQUALAFINDUMONDE“

are o semnificație aparte în România, pentru că este scris de Benjamin Fondane, care a fugit din această țară în anii '20. Acum, după aproape o sută de ani, se întoarce aici și se întoarce în franceză. E o răzbunare a istoriei faptul că acest lucru este posibil. E ca și când România și-ar întinde brațele și l-ar îmbrățișa. În urmă cu mai puțin de 30 de ani, n-ar fi existat această posibilitate. Datorită lui Andrei [Breahnă] și a Ralucăi [Șoaita, fondatorii Eastwards Prospectus], a existat posibilitatea ca și eu să vin în România, țara din care tatăl meu a fugit tot în anii '20. Cât despre puterea confidenței, eu nu fac artă pentru o sută de oameni. Dacă un singur om va citi mesajul, e fantastic, pentru că mesajul îl va schimba. Nu îl cunosc pe acest om, dar știu că se va afla pe

aceiași lungime de undă cu mine din punct de vedere emoțional.

H.B.: Una dintre propozițiile pe care le-ați mai adus în spațiul public ca artist, de-a lungul timpului, este „Woman is beautiful“. Care era contextul?

T.M.: Mai demult, când foloseam texte și mă interesa din punct de vedere estetic grafia acestora, împrumutam sloganuri din demonstrații. Am făcut la un moment dat o instalație cu 20 de nume de artiști bărbați din secolul al XIX-lea,

între care am inserat 20 de nume ale unor artiști din avangarda rusă, pentru că acela a fost primul moment când atât de multe femei s-au manifestat pe o scenă a avangardei. Pe poezia am scris „Woman is beautiful“ cu vopsea fosforescentă. Când intrai în cameră, aveai senzația că ești în fața unui brad de Crăciun. După câteva minute, textul dispărea. Între timp, călcai pe „Woman is beautiful“, așa cum în viața bărbații calcă uneori peste femei. „Woman is beautiful“ nu se referă la frumusețe în sensul *Harper's BAZAAR*, ci la faptul că e frumos să fii femeie, chiar dacă

societatea sau normele ei sunt teribile.

H.B.: În încheiere, voiam să vă propun un scurt joc de asocieri de cuvinte.

T.M.: Sigur.

Libertate: „Democrație“.

Istorie: „Auschwitz“.

Meditație: „India“.

Calătorie: „Vis“.

Femeie: „Mama“.

Expoziția Tania Mouraud – OTNOT (curator Elodie Stroecken) este deschisă la Eastwards Prospectus până pe 31 iulie.